

การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

รุ่งชัชดาพร เวชะชาติ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
พฤษภาคม 2548
ISBN 974-502-441-4
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ รุ่งชัชคาพร เวหะชาติ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธ. สุนทรยุทธ)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สมศักดิ์ คลประสิทธิ์)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธ. สุนทรยุทธ)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สมศักดิ์ คลประสิทธิ์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ สมชาย เดชะพวนพันธ์)

บันทึกวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คอมบดีบันทึกวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม ม่วงมี)

วันที่ 31 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2548

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดร. สุนทรารุษธรรม ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม ดร.สมโภชน์ อเนกสุข และ ดร.สมศักดิ์ คลประติทิช กรรมการที่ปรึกษา และรองศาสตราจารย์ สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาและนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก่ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วน และเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 17 ท่าน ผู้บริหาร และครุผู้สอนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นกันผู้ตัวอย่างทั้ง 6 โรงเรียน ตลอดจนผู้ให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพทั้งองค์การทุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อมูล และคำปรึกษาเกี่ยวกับรายละเอียดในการทำวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ น้องๆ และคุณศิริ ทาทราย ผู้ที่เป็นกำลังใจและช่วยเหลืออย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาและทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ

45810051: สาขาวิชา: การบริหารการศึกษา; กศ.ด. (การบริหารการศึกษา)

คำสำคัญ: การบริหารคุณภาพทั้งองค์การ/ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

**รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ: การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (THE DEVELOPMENT OF A MODEL OF TOTAL QUALITY MANAGEMENT IN BASIC EDUCATION INSTITUTIONS) อาจารย์สุกี้วงศ์คุณวิทยานิพนธ์: ดร. สุนทรารุษ, Ph.D., เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม, ค.ค., สมโภชน์ อเนกสุข, กศ.ด., สมศักดิ์ ตลอดประสิทธิ์, ค.ค. 234 หน้า.
ปี พ.ศ. 2548. ISBN 974-502-441-4**

การศึกษาวิจัยครั้มนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การใน การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนา รูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการโดยใช้เทคนิคเดลฟี่ (Delphi Technique) ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นนักวิชาการ จำนวน 17 ท่าน ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบ รูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นสถานศึกษา โครงการนำร่องของสถานบันนวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้เพื่อคุณภาพ การศึกษา (TOPSTAR) จำนวน 6 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 14 ท่าน ครูผู้สอน จำนวน 201 ท่าน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 66 ท่าน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่ามัธยฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าพิสัยรวม ไถส์ ความเบี่ยงเบน มาตรฐาน และค่าร้อยละ

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการนำองค์กรและการวางแผนกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ มีเป้าหมายของการพัฒนา คุณภาพอย่างชัดเจน และคงถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพ มีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษา ด้านระบบและกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้เน้น ความเป็นเลิศทางวิชาการ กระบวนการเรียนรู้ให้มีคุณธรรมจริยธรรม ระบบคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ให้ ผู้เรียนมีคุณภาพมีความสามารถที่โดดเด่น ด้านทรัพยากรบุคคล และทีมงาน มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ แผนการพัฒนาบุคลากร แต่ต้องคณะกรรมการและมอบอำนาจหน้าที่ให้กับหัวหน้าทีมคุณภาพ มีการมองหาความต้องการของผู้เรียน ให้มีความต้องการและสนับสนุน ด้านการวิเคราะห์ การประเมิน และการจัด การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ มีโครงสร้างองค์การอย่างเป็นระบบ ประเมินสภาพ ความต้องการทั้งระบบเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน วิเคราะห์สภาพความต้องการและจำเป็นของสถานศึกษา ด้านความพึงพอใจของผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องความพึงพอใจของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ คุณสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนมีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สาระของหลักสูตรสอนด้องกับสภาพผู้เรียนและท้องถิ่น ด้านผลลัพธ์ขององค์กร การกิจ มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และเครือใน สังคมของผู้อื่น ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของทุกภาค

45810051: MAJOR: EDUCATIONAL ADMINISTRATION;
Ed.D. (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS: TOTAL QUALITY MANAGEMENT/ BASIC EDUCATION INSTITUTIONS

RUNGCHATCACHADAPORN VEHACHART: THE DEVELOPMENT OF A MODEL OF TOTAL QUALITY MANAGEMENT IN BASIC EDUCATION INSTITUTIONS. DISSERTATION ADVISORS: DHORN SUNTRAYUTH, Ph.D., CHAROENWIT SOMPONGTAM, Ph.D., SOMPOCH ANEGASUKHA, Ed.D., SOMSAK DONPRASIT, Ph.D. 234 P. 2005. ISBN 974-502-441-4

This research study aimed to develop a model of total quality management applicable to the administration of basic education institutions. The operating procedure involved two stages. The first stage was to develop a model of total quality management for basic education institutions by means of the Delphi technique with 17 specially qualified persons who were academicians. The second stage involved the checking of the said model by practitioners at education-institution level. The sample consisted of six schools in the pilot project of the Institute of Learning Research and Development, yielding 14 administrators, 201 performing teachers, and 66 members of education-institution committees. The statistical devices were median, mean, quartile range, standard deviation, and percentage.

The model of total quality management in basic education were as follows. Regarding organizational leadership and strategic planning, the top three tasks ranged in priority were: presence of a clear goal of quality development, evidence of resolution in quality development, and presence of an education-institution plan of educational quality development. Regarding system and process, the top three tasks placed in priority were: a learning process with emphasis on academic excellence, a process stressing cultivation of merit and ethics in the learner, and a system of providing care and assistance to the learner so as to achieve outstanding quality and ability. Regarding human resources and teamwork, the top three tasks ordered in priority were: existence of a personnel development plan, appointment of committees and delegation of authority to heads of quality teams, and clear assignment of duties in conformance with regulations of government bureaucratic practices. Regarding analysis, assessment, and the conduct of learning, the top three tasks ranged in priority were: presence of a systematic organizational structure, assessment of the total-system condition of wants as basic data, and an analysis of the condition of wants and needs of an educational institution. Regarding the satisfaction of the learner and others concerned, the top three tasks placed in priority were: the ability of the teacher to provide learner-centered instruction, the teacher's duty to provide the type of instruction that enables the learner to learn, and conformance of curriculum contents to the condition of the learner and locality. Regarding organizational effects, the top three tasks ordered in priority were: the quality of the learner as a good member of the family, community, and society, and as one who is mindful of others' rights; the possession of desirable values by the learner with merit and ethics, and creation of a network of participationx by all concerned in society.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๔
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๕
สารบัญ.....	๖
สารบัญตาราง.....	๗
สารบัญภาพ.....	๘
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	7
ความสำคัญของการวิจัย.....	7
คำถ้ามการวิจัย.....	8
กรอบความคิดในการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	12
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	12
2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพ.....	14
การบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษา.....	30
รูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	37
การบริหารงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	65
รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ.....	78
การวิเคราะห์เนื้อหาและเทคนิคเดลฟี่.....	81
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	89
งานวิจัยในประเทศไทย.....	89
งานวิจัยต่างประเทศ.....	90

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	92
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	95
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	96
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	98
การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	99
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	101
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	102
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	148
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	150
อภิปรายผล.....	153
ข้อเสนอแนะ.....	181
บรรณานุกรม.....	184
ภาคผนวก.....	191
ภาคผนวก ก.....	192
ภาคผนวก ข.....	194
ภาคผนวก ค.....	199
ภาคผนวก ง.....	205
ภาคผนวก จ.....	219
ภาคผนวก ฉ.....	229
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	234

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ความสัมพันธ์ของแนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพและการกำหนดวัตถุประสงค์...	18
2 แนวคิดเกี่ยวกับหลักการจัดการคุณภาพของนักวิชาการ.....	22
3 ดำเนินการพัฒนาคุณภาพ.....	24
4 การเปรียบเทียบการจัดการคุณภาพทั้งองค์การ (TQM) กับการประกันคุณภาพ (QA)...	39
5 การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารคุณภาพ.....	76
6 แสดงความคาดเดล่อนและจำนวนผู้เชี่ยวชาญ.....	87
7 ร้อยละของสถานภาพผู้ทรงคุณวุฒิ.....	102
8 สถานภาพของกุ่มตัวอย่าง.....	103
9 ค่าร้อยละของคำตอบจากผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการนำองค์กร และการวางแผนกลยุทธ์....	104
10 ค่าร้อยละของคำตอบที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านระบบและกระบวนการ.....	108
11 ค่าร้อยละของคำตอบที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านทรัพยากรบุคคล และทีมงาน.....	110
12 ค่าร้อยละของคำตอบที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการวิเคราะห์ การประเมินและการจัดการเรียนรู้.....	111
13 ค่าร้อยละของคำตอบที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความพึงพอใจของผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง.....	112
14 ค่าร้อยละของคำตอบที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านผลลัพธ์ขององค์การ.....	114

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
15	ค่ามัชฐานและค่าพิสัยระหว่างควรไถล์ของคำตอบในรอบที่ 2 ของผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษา ด้านการนำองค์กรและการวางแผนกลยุทธ์.....	116
16	ค่ามัชฐานและค่าพิสัยระหว่างควรไถล์ของคำตอบในรอบที่ 2 ของผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษา ด้านระบบและกระบวนการ.....	119
17	ค่ามัชฐานและค่าพิสัยระหว่างควรไถล์ของคำตอบในรอบที่ 2 ของผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษา ด้านทรัพยากรบุคคล และทีมงาน.....	121
18	ค่ามัชฐานและค่าพิสัยระหว่างควรไถล์ของคำตอบในรอบที่ 2 ของผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษา ด้านการวิเคราะห์ การประเมิน และการจัดการเรียนรู้.....	122
19	ค่ามัชฐานและค่าพิสัยระหว่างควรไถล์ของคำตอบในรอบที่ 2 ของผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษา ด้านความพึงพอใจของผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง.....	123
20	ค่ามัชฐานและค่าพิสัยระหว่างควรไถล์ของคำตอบในรอบที่ 2 ของผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษา ด้านผลลัพธ์ขององค์กร.....	124
21	ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับที่ของความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีต่อรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความเหมาะสม ด้านการนำองค์กรและการวางแผนกลยุทธ์	127
22	ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับที่ของความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอนที่มีต่อรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีความเหมาะสม ด้านระบบและกระบวนการ.....	133
23	ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับที่ของความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีต่อรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความเหมาะสม ด้านทรัพยากรบุคคล และทีมงาน.....	136

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
24 ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับที่ของความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีต่อรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความเหมาะสม ด้านการวิเคราะห์ การประเมิน และ ^ห การจัดการเรียนรู้.....	138
25 ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับที่ของความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีต่อรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความเหมาะสม ด้านความพึงพอใจของผู้เรียนและ ^ห ผู้เกี่ยวข้อง.....	141
26 ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับที่ของความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีต่อรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความเหมาะสม ด้านผลลัพธ์ขององค์การ.....	144
27 แนวทางการกำหนดมาตรฐานการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษา ^ห ขั้นพื้นฐาน.....	172

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ครอบความคิดในการวิจัย.....	9
2 องค์ประกอบของ การจัดการคุณภาพ.....	25
3 รูปแบบการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา.....	32
4 การบริหารงาน TQM ในสถานศึกษา.....	35
5 สรุปวงจรการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษา.....	37
6 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพสู่การบริหารคุณภาพทั้งองค์การ.....	45
7 งบประมาณ.....	47
8 การบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษา.....	48
9 แผนผังแสดงเหตุผล.....	62
10 ขอบเข่ายและการกิจกรรมบริหารและจัดการสถานศึกษา.....	75
11 แสดงขั้นตอนการวิจัย การดำเนินการ และผลที่ได้รับแต่ละขั้นตอน.....	94
12 สรุปการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	166
13 การนำองค์กรและการวางแผนกลยุทธ์.....	167
14 ระบบและกระบวนการ.....	169
15 ทรัพยากรบุคคลและทีมงาน.....	170
16 ขั้นตอนการวิเคราะห์ การประเมิน และการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน.....	171